

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Тетяна Сомова

аспірантка кафедри управління та адміністрування

КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»,

м. Вінниця, Україна

Email: somovatetyana@gmail.com

У статті проаналізовано досвід становлення адміністративного права Китайської Народної Республіки. Констатовано, що за різних часів суспільний лад КНР був предметом досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, політиків та практиків. Зазначено, що прогресивний досвід Китаю у реалізації форм конституційно-правового регулювання правового становища держави та особи у суспільній політиці при всій специфіці системи їх державного управління становить певний інтерес для України і може бути у певних аспектах використаним у практичній діяльності органів державної влади України.

Ключові слова: державне управління, КНР, конституція, суспільний лад, форми правління корупція, протидія корупції.

Somova T. Administrative Law of the People's Republic of China

The article analyzes the experience of the formation of administrative law of the People's Republic of China. It is stated that at different times the social system of China has been the subject of research by both domestic and foreign scientists, politicians and practitioners. It is noted that China's progressive experience in implementing forms of constitutional and legal regulation of the legal status of the state and the individual in public policy with all the specifics of their public administration system is of some interest to Ukraine and can be used in some aspects in practice Of Ukraine.

Key words: public administration, PRC, constitution, social order, forms of government, corruption, anti-corruption.

Вступ

Постановка проблеми. Китай – культурний регіон і стародавня цивілізація Східної Азії. Громадянська війна у Китаї по закінченню Другої світової війни спричинила поділ цього регіону на дві держави, котрі продовжують вживати у своїй назві слово "Китай". Це - Китайська Народна республіка (КНР), яка володіє материковим Китаєм, та Республіка Китай, яка контролює острів Тайвань та прилеглі до нього острови. Китай належить до прадавніх цивілізацій, увібрала у себе велику кількість держав та культур упродовж 6 тис. Років, в цьому і є складність та актуальність теми.

Аналіз останніх публікацій та джерел. За різних часів суспільний лад КНР був предметом досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців [2; 3; 5; 6; 8], а тема прав людини взагалі і проблема їх дотримання у Китаї сьогодні викликає чималу увагу [1; 4; 7; 8]. Після повільного розвитку в середині ХХ ст. у ХХІ ст. КНР ввійшла могутньою і впливовою державою. У процесі здійснення політичних та економічних реформ бурхливих змін і розвитку відчуло й законодавство країни [4; 7; 8].

Метою даної статті є висвітлення особливостей адміністративного державного ладу, зокрема форм конституційно-правового регулювання правового становища особи в КНР.

Виклад основного матеріалу

Вивчення наукових джерел показало, що площа сухопутної території Китаю складає 9,6 млн км. Китай також займає величезні морські простори. Узбережжя Китаю на сході та південному сході омивається водами Бохайського, Жовтого, Східно-Китайського і Південно-Китайського морів.

Населення Китаю (КНР і Республіки Китай) складає понад 1,3 млрд чоловік. Це одна п'ята частина усього населення Землі. Хоча у КНР існує більше 100 етносів, комуністичний уряд визнає лише 56. Найбільшою етнічною групою Китаю є ханьці (власне китайці) - 91,9%. Вона неоднорідна і поділяється на ряд етнографічних груп, більшість з яких - це колишні самодостатні етноси, асимільовані китайця миханьцями. З політичної точки зору Китай протягом декількох тисячоліть проходив через циклічні періоди політичної єдності і розпаду, причому в ряді випадків частково або повністю ставав частиною іноземних держав (наприклад, імперій Юань і Цин).

Територія Китаю регулярно піддавалася нашестю ззовні, проте більшість загарбників рано чи пізно зазнавали китаїзації і асимілювалися в китайський етнос, а території їх держав зазвичай включалися в територію Китаю. Наприкінці 19 ст. Китай перестав бути суверенною цілісною державою. Він перетворився на органічну складову світ. колоніальної системи і являв собою конгломерат залежних від іноземців напівколоніальних територій.

Китайська Народна Республіка. З часу проголошення КНР 1949 і до 1956 в Китай за допомогою СРСР було проведено націоналізацію промисловості і колективізацію сільського господарства, створено базові галузі промисловості, розгорнуто масоване соціалістичне буд-во. 1956 на 8-му з'їзді КПК було проголошено новий курс, який, після перемоги серед партійців ідей Мао Цзедуна, 1958 переріс у курс "3-х червоних знамен": генеральної лінії, "великого стрибка" і народної комуни (проводилася до 1966).

Результатом подальшої боротьби двох ліній в керівництві КПК щодо розвитку країни стала політика "культурної революції" (1966–76), її основними постулатами були: посилення класової боротьби в ході будинивцтва соціалізму і "особливий шлях" Китаю в державотворенні.

Перший із цих постулатів реалізовувався шляхом організації публічних судів над нечесними політиками, хунвейбінів ("червона сторожа" – загони учнів і студентів, які використовувалися для розправ над політичними та громадськими діячами) тощо, а другий зводився до заперечення товарно-грошових відносин, недержавної форм власності, згортання зовнішньоекономічних зв'язків.

Згодом ця політика була засуджена. 3-й пленум ЦК КПК 11-го скликання (груд. 1978) проголосив курс на соціалістичну ринкову економіку, на поєднання планово-економічної та ринкової систем, на широке залучення іноземних інвестицій, на збільшення господарчої самостійності підприємств, введення сімейного підряду на селі, скорочення частки державного сектору в економіці, на утворення вільних економічних зон, подолання бідності, розвиток науки і техніки.

Сучасна китайська держава і суспільство є результатом багатовікового культурного і політичного взаємопроникнення і взаємодії з численними оточуючими азійськими народами, що супроводжувалось переміщеннями багатомільйонних людських мас і багатовікової ханської асиміляції. При цьому необхідно враховувати, що традиційна китайська історіографія включає суверенні держави інших народів (монголів, маньчжурів та ін.) в хронікально-династичну історію Китаю, ігноруючи власні історичні традиції цих народів і розглядаючи їх держави як історичні частини Китаю.

Завдяки "культурній революції" 59% населення КНР (767 млн чоловік) називають себе атеїстами. Однак для значної групи материкових китайців релігія відіграє дуже важливу роль, особливо буддизм, даосизм і конфуціанство. Канонізовані древньокитайські тексти релігійно-

філософського та історичного змісту, особливо ті з них, в яких закладено навчання Конфуція самотійно впливали на подальший розвиток Китайської цивілізації, світобачення китайського народу.

Історію Китаю дослідники ділять на такі періоди: раннього Китаю, стародавнього Китаю, середньовічного Китаю, постсередньовічного Китаю, Китайської Республіки, Китайської Народної Республіки, які поступово вони і зазначили соціально-політичне життя КНР: державний устрій та форма правління.

Відповідно до Конституції від 4 грудня 1982 р. за формою державного правління Китайська Народна республіка (КНР) є соціалістичною народною республікою. В Китаї на центральному рівні існують шість владних структур:

Всеитайські збори народних представників (ВСНП), Голова КНР, Державна рада, Центральна військова рада, Верховний народний суд і Народна прокуратура.

Голова КНР, Державна рада, Центральна військова рада, Верховний народний суд і Верховна народна прокуратура утворюються Всеитайськими зборами народних представників і є підзвітними їм і їхньому Постійному комітету. Всеитайські збори народних представників - найвищий орган державної влади.

Законодавча влада ВСНП має повноваження вносити поправки до Конституції КНР, розробляти та виправляти основні закони держави: кримінальний кодекс, цивільний, процесуальний кодекс, закони про державні заклади тощо.

ВСНП мають повноваження обирати, призначати, звільняти з посади працівників і керівників інших вищих органів державної влади.

ВСНП мають повноваження приймати важливі державні рішення: розглядати і затверджувати доповіді про виконання планів народно - господарського і соціального розвитку, розглядати і затверджувати проект державного бюджету і звіти про його виконання, затверджувати створення адміністративних одиниць на рівні провінцій (автономного району, міст центрального підпорядкування), виносити рішення стосовно утворення особливих адміністративних районів їх політичного устрою, виносити рішення стосовно питань війни і миру.

ВСНП мають повноваження здійснювати контроль за роботою інших вищих державних органів. Здійснюють контроль за дотриманням Конституції КНР. Відповідно до Конституції КНР Державна рада, Верховний народний суд і Верховна народна прокуратура формуються Всеитайськими Зборами народних представників, підзвітні та підконтрольні йому. Здійснюючи контрольну державну функцію, ВСНП контролюють від імені народу роботу уряду та інших державних органів. Це є важливим фактором нормального функціонування державного апарату у відповідності до Конституції КНР.

Відповідно до Конституції КНР та інших законів КНР сесії ВСНП скликаються Постійним комітетом ВСНП в раз на рік, зазвичай у першому кварталі. ВСНП кожного скликання обираються на 5 років. Постійний комітет ВСНП - це постійно діючий орган вищого державного владного і законодавчого органу, виконує вищі владні та законодавчі повноваження в перервах між сесіями ВЗНП. До складу Постійного комітету ВСНП входять 2979 депутатів.

Члени ПК ВСНП не можуть обіймати посади в державних, адміністративних, судових і прокурорських закладах, у зв'язку з тим, щоб ПК ВСНП могли ефективно здійснювати контроль за роботою вказаних закладів.

Голова КНР – голова держави, верховний представник КНР як у країні, так і за її межами. Інститут Голови держави - самотійний орган державної влади, важлива складова частина державного устрою. Відповідно до міжнародної практики Голова КНР, як і інші голови більшості держав, володіє прерогативою проголошення законів, найвищого дипломатичного представництва.

Відповідно до Конституції КНР до повноважень Голови КНР належать: проголошувати про вступ у силу прийнятих ПК Комітету ВСНП законів, призначати членів Держради, на підставі рішень Комітету ВСНП та його Постійного комітету, оголошувати амністію, видавати укази про надзвичайний стан, від імені КНР приймати іноземних послів, призначати та відкликати надзвичайних уповноважених послів КНР в інших країнах, ратифікувати і розривати договори і угоди з іншими країнами. В Китаї інститут Голови держави фактично є інститутом колективного керівництва, оскільки Голова КНР підпорядковується Комітету ВСНП, безпосередньо виконуючи волю Комітету ВСНП - вищого органу державної влади.

Державна рада КНР - Центральний народний уряд, найвищий орган виконавчої влади. До складу Ради входять Прем'єр, заступники Прем'єра, члени Держради, голови міністерств та державних комітетів, Головний ревізор, Відповідальний секретар. Кандидатуру на посаду Прем'єра висуває Голова КНР, затверджує Комітет ВСНП; голова КНР призначає Прем'єра.

Держради. Термін повноважень Держради кожного скликання 5 років. Перебування членів Держради на посаді не повинно перевищувати двох скликань. У роботі Держради втілюється принцип відповідальності Прем'єра за роботу уряду і відповідальності міністрів та начальників держкомітетів за роботу своїх підрозділів. У зовнішньополітичній діяльності члени Держради можуть від імені Прем'єра брати участь у важливих заходах.

Головний ревізор відповідає за керівництво аудиторською роботою, здійснюючи контроль за видатками і прибутками державного бюджету. Відповідальний секретар Держради, діючи під керівництвом Прем'єра, відповідає за поточну роботу уряду і керує роботою канцелярії Держради.

На Державну раду покладений обов'язок втілювати в життя курс і політику КПК і законодавчі акти, прийняті Комітетом Всекитайських зборів народних представників. Вона керує внутрішніми та зовнішніми справами, обороною, фінансами, економікою, культурою та просвітницькою роботою в Китаї.

За формою державного устрою Китай є унітарною державою. Відповідно до Конституції КНР у країні прийнято триступеневий адміністративний поділ: країна поділена на провінції, автономні райони та міста центрального підпорядкування; провінції та автономні райони поділені на автономні округи, повіти, автономні повіти та міста; повіти та автономні повіти поділені на волості, національні волості та поселення. Автономні райони, автономні округи та автономні повіти є територіями національної автономії.

За необхідності держава може утворювати особливі адміністративні райони. На сьогодні країна поділена на чотири міста центрального підпорядкування; 23 провінції; 5 автономних районів. 1 липня 1997 р. офіційно був створений особливий адміністративний район Сянган (Гонконг), а 20 грудня 1999 р. офіційно був створений особливий адміністративний район Аоминь (Макау).

Наприкінці 1980-х – поч. 1990-х рр. Китаю вдалося повністю розв'язати проблему забезпечення населення продуктами харчування, розвинути високі темпи зростання ВВП і промислового виробництва, підняти рівень життя людей. Реформи, розпочаті Ден Сяопіном, були продовжені і його наступниками – Цзян Цземінем (з 1993) і Ху Цзіньтао (з 2002). У жовтні 2005 пленум ЦК КПК затвердив черговий, 11-й 5-річний план, стратегічною метою якого проголошено "побудову в Китаї гармонійного суспільства".

Висновок

Після порівняно повільного розвитку в середині ХХ ст., у ХХІ ст. КНР ввійшла могутньою і впливовою державою. У процесі дійснення політичних та економічних реформ бурхливих змін і розвитку відчуло й законодавство країни. За різних часів суспільний лад КНР був основою

розвитку державного правління, а тема прав людини взагалі і проблема їх дотримання у Китаї сьогодні викликає чималу увагу.

Література

1. Дж.: *Леонтиев А.Л.* Кратчайшее описание городам, доходам и протчему Китайского государства, а притом и всем государствам, королевствам и княжествам, кои Китайцам сведомы. Выбранное из Китайской государственной географии, коя напечатана в Пекине на китайском языке при нынешнем хане Кянь Луне. СПб., 1778;
2. *Бичурин Н.Я.* (Иакинф). Китай, его жители, нравы, обычаи, просвещение. СПб., 1840;
3. *Спафарий Н.Г.* Описания первья части вселенныя, именуемой Азии, в ней же состоит Китайское государство с прочими его города и провинции. Казань, 1910;
4. *Бичурин Н.Я.* (Иакинф). Китай в гражданском и нравственном состоянии. Пекин, 1912;
5. Книга Марко Поло. М., 1955; Тайпинское восстание 1850–1864. Сборник документов. М., 1960;
6. Хрестоматия по истории Китая в средние века (XV–XVII вв.). М., 1960; Виноградский Н. Китай. Географическое, этнографическое и статистическое описание Китайской империи. М., 1968;
7. Синьхайская революция. 1911–1913: Сборник документов и материалов. М., 1968;
8. Сыма Цянь. Исторические записки (Ши цзи), т. 1–7. М., 1972–96.